

Борисов Ігор Вячеславович,
*к.ю.н., молодший науковий співробітник Науково-
дослідного інституту правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України*

ДО ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТАРТАПІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

В умовах становлення ринкової економіки в Україні інновації виступають основою конкуренції – одного з основних факторів динаміки господарювання. При цьому слід погодитися з тими правниками, зокрема І. О. Знаменським, які вважають, що слід розглядати інновацію і як одиничний акт, а саме як будь-яке впровадження нового продукту (послугу) або продукту з новими якостями, новий засіб його виробництва, освоєння нових джерел сировини, нових ринків збуту, нові організаційно-технічні, управлінські, соціально-економічні рішення виробничого, фінансового, комерційного характеру; і як процес: суспільний техніко-економічний процес, що охоплює дослідження, проектування, розроблення, організацію виробництва, комерціалізацію та поширення нового продукту, процесу або системи. При цьому метою інновації (і як одиничного акту, і як проце-

су) має бути спрямованість на забезпечення суспільного прогресу, економію витрат, підвищення рівня ефективності, рентабельності виробництва, вдосконалення економічних, правових та соціальних відносин в галузі науки, культури, освіти та інших сферах діяльності суспільства [1].

Слід відмітити, що правовий механізм створення і впровадження інновацій на сьогодні ще не отримав належного оформлення, хоча формування інноваційної системи України – найважливіша потреба суспільства, яка включає не тільки розробку законодавчих і інших нормативно-правових актів в сфері інновацій, а й побудову економічних, правових і організаційних механізмів, які б дозволили реалізувати інноваційні продукти. Серед цих механізмів важливе місце посідає ефективна і доцільна інвестиційна підтримка реалізації інновацій.

Звертає на себе увагу той факт, що в останнє десятиріччя в Україні серед інноваційних структур широкого розповсюдження набули стартап компанії, які, як доводить аналіз їх діяльності, здійснюють технологічну та дослідницьку діяльність, промислове проектування для створення та (або) запровадження інновацій відносно продуктів, товарів та процесів [2; 3; 4].

Відомо, що термін «стартап» (англ. *start-up* – *стартувати, запускатися*) виник ще у 1939 році і застосовувався спочатку виключно до новаторських (інноваційних) компаній у сфері інформаційних технологій. В сучасних умовах цей термін отримав широкого розповсюдження, оскільки застосовується не тільки щодо інноваційних компаній у сфері інформаційних технологій, а й щодо аналогічних структур в інших сферах діяльності (науки, соціальних досліджень, культури, підприємництва, економіки). Умови виникнення таких стартап компаній – діяльність на базі інноваційних ідей (інновацій), нових, ще масово не впроваджених інноваційних технологій; мобільність, і, як правило, обмеженість ресурсів [2 – 5]. Причому це характерно як для оформленої структури, так і компанії, що знаходяться у процесі створення, а саме в процесі очікування на результат своєї діяльності.

В Україні чинні на сьогодні кодекси як Цивільний, так і Господарський, а також спеціальне законодавство, зокрема Закон «Про інно-

ваційну діяльність» (далі – Закон), повною мірою не відображають специфіку регулювання інноваційних відносин. Тому, як слідство, діяльність стартап компаній на рівні інноваційного законодавства не врегульована. Однак такі структури – вже реальність і слід виходити з того, що учасниками інноваційної діяльності можуть бути виключно суб'єкти права, а такі універсальні правові форми і моделі, як юридична особа, цивільно-правовий договір, представництво дозволяють цим суб'єктам брати участь в інноваційних відносинах.

Вважаємо, що стартап компанія – специфічний учасник інноваційних відносин. *По-перше*, це пов'язано, з особливостями її становлення. Так, з урахуванням світового досвіду вона може функціонувати як юридична особа, наприклад, у вигляді вітчизняного інноваційного підприємства, оскільки Закон підводить під це поняття такі складові інноваційної інфраструктури як інноваційний центр, технопарк, технополіс, хоча перелік цей не може бути вичерпним. Проте, відносно інших умов, особливо тієї, що інноваційне підприємство повинно виробляти і реалізовувати інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі буде перевищувати 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг, то для стартап компаній зазначена умова не повинна застосовуватися, оскільки це не дає останній права на отримання податкових, валютно-фінансових та інших передбачених законодавством пільг і переваг, які встановлені для інноваційного підприємства. Йдеться тільки про те, що стартап компанія – це інноваційна структура, яка може мати статус юридичної особи, тобто тієї правової форми, за допомогою якої організації, що переслідують різні цілі, створюються різними способами, мають різну організаційну структуру, різні джерела фінансування, отримують можливість стати учасниками цивільного обороту.

Разом із тим стартап компанія може існувати і як колективне утворення без створення юридичної особи, шляхом об'єднання майна і діяльності стартаперів для досягнення ними спільної мети. Підставою для цього може слугувати договір про спільну діяльність, за яким сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законам (ст. 1130 ЦК України). При цьому спільна діяльність може

здійснюватися як на основі об'єднання вкладів (просте товариство), або без об'єднання вкладів. Таке добровільне об'єднання являє собою договір учасників, що взаємно зобов'язує їх до певних дій, тобто тягне за собою виникнення між ними зобов'язально-правових відносин. У цьому випадку суб'єктами інноваційної діяльності слід вважати розробників (засновників) стартап проекту.

Проте, незалежно від того, яка модель буде обрана засновниками, стартап компанія повинна пройти декілька стадій становлення: зародження інноваційної ідеї, яка затребувана споживачем; розробка стартап проекту як технології впровадження інноваційної ідеї. Саме в ньому повинна бути заявлена мета, визначена необхідна грошова сума, складена калькуляція всіх витрат, а також заохочень для тих інвесторів, які підтримають стартап проект. До речі, інформація про хід збору коштів повинна бути публічною, тобто відкритою; створення прототипу робочої моделі стартапу; тестування її і доробка; запуск (впровадження) стартап проекту. Таким чином, в становленні стартап компанії простежуються складові інноваційного процесу. Вказані етапи мають однакове спрямування як в цілому, так і окремо по кожній складовій. Зокрема, кінцева стадія, на якій впроваджується стартап проект, об'єднується зі стадією розробки цього проекту, а саме коли здійснювався пошук фінансових ресурсів і планувалося їх використання.

По-друге, специфічність стартап компаній, як вже зазначалося, пов'язана з їх фінансуванням. В Україні основними джерелами фінансування інноваційної структури є: вклади учасників; бюджетне фінансування за умови виконання державного замовлення; кредити банків; інвестиції, в тому числі іноземні; прибуток від підприємницької діяльності інноваційної структури; випуск в обіг цінних паперів. Разом із тим, з різних причин не всі інноваційні ідеї (інноваційні технології) втілюються в життя, що пов'язано з помилками в обґрунтуванні, недостатньо чистими результатами експериментів, нестачі коштів для розвитку виробництва, старіння інновацій тощо. Це обумовлює підвищену ризиковість стартап проектів, що і вимагає, зазвичай, введення особливого порядку їх фінансування.

На сьогодні існують декілька моделей фінансування цих компаній, а саме венчурні фонди; бізнес-ангели; конкурси та гранти. Про-

те, засновники стартап компаній, можуть звернутися і до нової системи он-лайн кредитування, зокрема до системи краудлендінга або до системи краудфандінга.

Краудфандінг – (від поєднання англ. слів – crowd funding: crowd – «натовп», «народ»; funding – «фінансування») – колективне співробітництво людей (донорів, вкладників), які добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси разом, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля, зокрема розробників стартап компаній. Інвестори зазвичай отримують різні бонуси, наприклад, відсоток від майбутнього прибутку в результаті реалізації стартап проекту [6].

Механізм краудлендінга (від поєднання англ. слів crowd lending: crowd – «натовп», «народ»; lending – «кредитування») схожий з механізмом краудфандінга і являє собою нову систему он-лайн кредитування, новий спосіб або отримати кредит, або підзаробити як інвестор-кредитор. Надаючи можливість приватним особам швидко і без зайвої тяганини вкладати вільні кошти в бізнес, краудлендінгові майданчики дозволяють акумулювати ресурси дрібних кредиторів, оскільки на кожному з них розміщується цілий ряд готових бізнес-проектів, включаючи і стартап проекти, і кожна людина, пройшовши реєстрацію, може інвестувати в будь-який з них [7].

Література:

1. Знаменський І.О. Сучасні підходи до визначення сутності інновацій: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/2008oktInet_tezi/znamensky.php
2. Start-up проекти – інструмент реалізації інновацій: Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф. (м. Суми, 24-26 квітня 2013 р.): у 4 т. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми: Сумський державний університет, 2013. – Т. 1. – С. 103-105.
3. Денис Довгопольий: Как мы строили отрасль стартапов в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ain.ua/2013/05/29/125075>.
4. Курченко О.О. Становлення та розвиток стартапів в Україні: проблеми та шляхи вирішення // Український соціум, 2016, № 2 (57). – С. 80-87. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ktovdele.ru/chto-takoe-startap.html>.

5. Что такое стартап [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ktovdele.ru/что-такое-startap.html>.
6. Что такое краудфандинг [Электронный ресурс]. – Режим доступа <http://fingeniy.com/что-такое-kraudfanding/>.
7. Что такое краудлендинг [Электронный ресурс]. – Режим доступа <http://forumbusiness.net/showthread.php?t=28360>.